

מליקתו כשרה מיבעי ליה — כלומר, אעוף איבעי ליה למיתני: מליקתו כשרה, והדר ליתני אנהמה: שמיטתה כשרה. הא לא קשיא — גבי הדדי תננהו, וכי סליק מנהמה נקט שמיטה. אלא רישא — כי מנא השוחט. מכדי בעוף קאי — וכו' התמיל להורות, והיכי סמך ליה שמיטה בעוף קדשים? "המולק" מיבעי ליה! הכי גרסינן: מאי רוב אחד רוב כל אחד ואחד — ולא גרסינן "אלא".

לא פסיקא ליה — ומנא מילתא דמישטמט בתרווייהו. דהכי משמע: רוב כל אחד בעוף כשרה; היכא דסגי נהך כגון מטאת — הו רוב רובו ככולו, והיכא דבעי תרמי — הו רוב כל אחד ככולו. שפיר — משום הכי פליגי רבנן עליה. דכיון דלא הוזכרו וורדין אלא משום דס, מה לי נשעת שמיטה ומה לי לאחרי שמיטה? אלא בקדשים — הכי פליגי רבנן עליה? הוא עצמו — כל עזמה ועיקרה של שמיטת קדשים לדס היא לריכה. תזבח — "לרצונם תזבחוהו", ולאמרינן לקמן: "תזבחוהו" כתיב, ויש אס למסורת. "תזבח" משמע דלשוחט יחיד קאמר ולא לשנים, מלדא כתיב "תזבחוהו". ומדכתיב "הוא" משמע נמי אזבח, שאף הוא יהא יחיד. ואמר רב כהנא — גרסינן. הא דריש לקיש נסדר יומא (ג,ג) גבי הציול לו לכהן גדול את התמיד. קרצו — מפרישין התם: ברוב שנים, שלא היה יכול למרק ולגמור את השמיטה כולו. לפי שכל עזות יום הכפורים אינה כשרה אלא זו, דכתיב "אחרי מות" [ויקרא טו]: "וכפר הכהן אשר ימשח אותו", והיה לרין לאחוז מהר את המזרק ולקבל הדס — לפיכך חותך זו כדי הכשר שמיטה, ומניחה, וממחר לקבל. ומירק — כהן אחר שמיטה. על ידו — נשעילו, כמו (עירובין פג,ג): מערב אדם על ידו וצחו — נשעילס. ומפני ששנינו שס דלרין למרק, יכול לא מירק יהא פסול, דבקדשים לא סגי ברוב שנים? לכך — הולרין לשנות כאן: רוב אחד בעוף וכו', דרישא — חולין הוה שמעינן מינה, ומנא סיפא משום קדשים. ופרישין: יכול לא מירק יהא פסול? נתימה, הא אס כן הוה לך הא מירקה עזמה נאדם אחר שלא נכהן גדול, ומניא: כל עזות יום הכפורים כו'. נתימה היא נשעילי הוריות [ג,ג].

תוספות

מסתברא לחלק משום שבט ולומר דלא מיקרי איש. אי נמי, טובא איש ואשה כתיבי התם. **אבל** בחולין דלאו לדס הוא צריך אימא בפלגא סגי — והא דקתני: חצי אחד בעוף, ואחד וחצי בבהמה שחיטתה פסולה — היינו סיפא דאיירי בקדשים. **ומירק** אחר שחיטתו על ידו — "מירק" לשון גמר, כדאמרינן במדרש [ירושלמי סוף פרק קמא דראש השנה]: מי שהתחיל במצוה אומרים לו: מרוק.

אימא לא תיסגי ליה ברובא עד דאיכא כוליה [אמור שלא יהיה לו די ברוב עד שיש שחיטה של כולו]. ולהיפך, ואי אשמועינן [ואם היה משמע לנן] בקדשים, היינו אומרים שדווקא שם צריך לשחוט רוב סימן, משום שלדם הוא צריך, אבל חולין שלדם לא צריך — אימא בפלגא סגי ליה

אימא לא תיסגי ליה ברובא עד דאיכא כוליה; ואי אשמועינן קדשים — משום דלדס הוא צריך, אבל חולין דלדס לא צריך, אימא בפלגא סגי ליה, קא משמע לן. הי בחולין והי בקדשים? אמר רב פהנא: מיסתברא רישא בחולין וסיפא בקדשים, מפאי? מדקתני "השוחט", ואי סלקא דעתך רישא בקדשים, "המולק" מיבעי ליה. — אלא מאי, סיפא בקדשים? "שחיטתו כשרה", "מליקתו כשרה" מיבעי ליה! — הא לא קשיא, אידי דסליק מבהמה, הנא נמי "שחיטתו כשרה". אלא רישא, מפדי על עוף קאי, אי סלקא דעתך בקדשים — "המולק" מיבעי ליה. רב שימי בר אשי אמר: רישא בחולין מהכא, דקתני: אַחַד בְּעוֹף, ואי סלקא דעתך בקדשים — הא איכא עולת העוף דבעי שני סימנים! — אלא מאי, סיפא בקדשים? רוב אַחַד בְּעוֹף? הא איכא עולת העוף דבעי שני סימנים! — מאי "רוב אַחַד" — רוב כל אַחַד וְאַחַד; וּבְדִין הוּא דְלִיתְנִי "רוב שְׁנַיִם", פִּינּוֹן דְּאִיכָא חֲטָאת דְּסָגִי לִיהּ בְּחַד סִימָן — מְשוּם הָכִי לֹא פְּסִיקָא לִיהּ. רב פפא אמר: רישא בחולין מְהֵכָא: דְקִתְנִי, רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: עַד שֵׁישְׁחוּט אַתְ הַרְיִדִין, וּפְלִיגִי רַבְּנָן עֲלֵיהּ; אִי אָמַרְתָּ בְשִׁלְמָא בְּחוּלִין — שְׁפִיר, אָלֵא אִי אָמַרְתָּ בְּקִדְשִׁים, אַמַּאי פְּלִיגִי רַבְּנָן עֲלֵיהּ? הוּא עֲצָמוֹ לְדָם הוּא צָרִיךְ! רַב אֲשִׁי אָמַר: סִיפָא בְּקִדְשִׁים מְהֵכָא, דְקִתְנִי: יְהוּשׁוּחַט שְׁנֵי רֵאשִׁין כְּאַחַד — שְׁחִיטְתוֹ כְּשֶׁרָה; "השוחט" — לְכַתְּחֵלָה לֹא. אִי אָמַרְתָּ בְשִׁלְמָא בְּקִדְשִׁים — היינו דְלְכַתְּחֵלָה לֹא, מְשוּם דְתִנִּי רַב יוֹסֵף: "תְּזַבְּחָהוּ" — שְׁלֵא יְהֵא שְׁנַיִם שׁוֹחֲטִים זֶבַח אַחַד, "תְּזַבְּחֵהוּ" — שְׁלֵא יְהֵא אַחַד שׁוֹחֲט שְׁנֵי זְבָחִים; וְאַמַּר רַב פְּהֵנָא: "תְּזַבְּחֵהוּ" כְּתִיב. אָלֵא אִי אָמַרְתָּ בְּחוּלִין — אֲפִילוּ לְכַתְּחֵלָה נְמִי. וְאַף רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ סָבַר: רִישָׁא בְּחוּלִין וְסִיפָא בְּקִדְשִׁים. "דְּאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ: מֵאַחַר שֶׁשְׁנֵינֵינוּ רֹבְדוּ שֶׁל אַחַד כְּמוֹהוּ, לְמַה שְׁנֵינֵינוּ רֹב אַחַד בְּעוֹף וְרֹב שְׁנַיִם בְּבִהְמָה? לְפִי שֶׁשְׁנֵינֵינוּ: הִבְיֵאוּ לָנוּ אֶת הַתְּמִיד, קְרָצוּ וּמִירָק אַחַר שְׁחִיטְתוֹ עַל יְדוּ; יְכוּל לֹא מִירָק יְהֵא פְּסוּל? לְכֹךְ שְׁנֵינֵינוּ: רֹב אַחַד בְּעוֹף וְרֹב שְׁנַיִם בְּבִהְמָה. אָמַר מַר: יְכוּל לֹא מִירָק יְהֵא פְּסוּל?

מדייקים כי מדובר גם בובח יחיד (כמו "תזבח הוא"), שאין שוחטים שני זבחים כאחד. ורש"י הסביר כי דרשה זו הולכת לפי השיטה ש"יש אם למסורת", שיש ללכת בכל מקום אחר הכתיב ולא אחר הקרי. אבל ראשונים אחרים כתבו כי הדברים אינם תלויים דווקא בזה (ראה רשב"א). **קרצו ומירק אחר שחיטתו על ידו** — טעם הדבר שאינו גומר את השחיטה — מפני שכל עבודת יום הכיפורים צריכה להיעשות על ידי הכהן הגדול, ובכלל זה קבלת דם הקרבן בכלי, וכיון שצריך למהר ולאחוז בכלי כדי לקבל את דם הנפש קודם גמר שחיטה — נותן לאחר לגמור. ואין זה בכלל האיסור ששנים ישחוטו כאחד, מפני בשל זה כבר נגמר עיקר השחיטה, ואין זה מעכב (רמב"ן).

אורה ההלכה

השוחט שני ראשים בקדשים השוחט את הקדשים, לא ישחוט שני ראשים כאחד, ואם שחט — הרי אלו כשרים. כמשנה להלן ל,ב לפי דיוקו של רב אשי בנגמר. (רמב"ם ספר עבודה הלכות פסולי המוקדשין פ"א ה"ד).

שנים שוחטים זבח אחד שנים שוחטים בהמה אחת, בין בחולין ובין בקדשים. כרעת חכמים להלן ל,א, החולקים על הברייתא ששנה רב יוסף. (רמב"ם ספר עבודה הלכות פסולי המוקדשים פ"א ה"ה. וראה ספר קדושה הלכות שחיטה פ"ב ה"י).

קרצו ומירק אחר שחיטתו על ידו בעבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים חשביאו לו את קרבן התמיד, שחט רוב שנים ומניח לאחר לגמור את השחיטה, ומקבל את הדם ושוהקו על המזבח. כמשנה ביומא. (רמב"ם ספר עבודה הלכות עבודת יום הכיפורים פ"ד ה"א).

עירובים

אבל חולין דלדס לא צריך אימא בפלגא סגי ליה שהרי מחצה על מחצה הריהו כרוב (מלא הרועים). **הי בחולין והי בקדשים** לכאורה, אין משמעות לשאלה זו, שהרי עצם החזרה היא המלמדת שדין זה נוגע גם לחולין וגם לקדשים! (ראה מהר"ם). אלא שכמבואר להלן, גם ברישא וגם בסיפא ישנן הדגשות מיוחדות, ומשום כך יש חשיבות במה מדובר. וכגון שבתחילת המשנה מחייב ר' יהודה שחיטה של הורידים, ואם מדובר בקדשים, יש לומר שדווקא בהם חייב לעשות כן משום שצריך לדס, אבל לא בחולין. וכן מדייק רבא מן הסיפא ששחיטת שני ראשים כאחד כשרה רק בדיעבד, ואם היא עוסקת בקדשים, בחולין אפילו לכתחילה היא כשרה (רמב"ן).

המולק מיבעי ליה וכך היה צריך לשנות: המולק סימן אחד בעוף מליקתו כשרה, וכן השוחט שני סימנים בבהמה — שחיטתו כשרה (ראה רש"י).

מאי רוב אחד רוב כל אחד ואחד ולפי זה צריך לומר (וראה גרסות) שמשנתנו היא כשיטת ר' אלעזר בר' שמעון, הסבור שדי בעולת העוף ברוב שנים (ראה לעיל כא,א). אבל לשיטת חכמים החולקים עליו (והלכה כמותם) צריך שיחתוך שני סימנים בשלמות.

הוא עצמו לדס הוא צריך שיעקר עניינה של שחיטת קדשים (או מליקה בעוף) הוא הדס, כפי שנאמר "כי הדם הוא בנפש יכפר" (ויקרא יז, יא), והוא עקר בעבודת הקרבן, שאין מחשבת פסול מפגלת את הקרבן אלא בעבודת הקשורות לזריקת הדם על המזבח, וכן אין אדם יוצא ידי חובתו בקרבן קודם שנוקד דמו.

תזבח וכו' תזבחהו שהואיל ומסתמכים כאן על הכתיב, הרי זה כאילו נאמר "תזבחהו" בלשון יחיד, לומר שהיחיד זבח, ולא שנים או יותר. וכיון שאפשר היה לכתוב רק "תזבח" ונכתב "תזבחהו"

השוהט

ותמהים: איך אפשר היה לומר זאת? **אם כן**, שאי אפשר בלא המירוק, היא ליה [תהיה זאת] **עבודה באחר**, שאינו כהן גדול, ותניא [ושנויה ברייתא]: **כל עבודת יום הכפורים אינן כשרות אלא בו ככהן הגדול!** ומסבירים: הכי קאמר [כך הוא אומר]: **יכול אם לא מירק יהא פסול מדרבנן** [מדברי סופרים]?

דסלקא דעתך אמינא [שהיה עולה על דעתך לומר]: **איכא** [יש] גם **פסול מדרבנן** [מדברי חכמים] בדברים אלה, לכך חזרנו ושנינו במשנתנו: **רוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה** שחיטתו כשרה. ושואלים: ומאחר שאפילו **פסולא דרבנן ליכא** [פסול מדברי חכמים אין כאן], למה לי למרק באחר? ומשיבים: **מצוה** לכתחילה למרק, לסיים את השחיטה.

א אמר ר' שמעון בן לקיש משום לוי סבא [[הזר]]: אינה לשחיטה אלא בסוף כלומר, רק גמר השחיטה הוא הקרוי שחיטה. ורבי יוחנן אמר: ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף שמתחילת השחיטה עד סיומה — הכל קרוי שחיטה. ובהגדרת תחום המחלוקת המדוייק, אמר רבא: **הכל מודים, היכא** [במקום] ששחט בבהמה סימן אחד גוי, ואחר כך שחט סימן אחד ישראל — שהיא פסולה, גם אם נאמר שאינה לשחיטה אלא בסוף, ומדוע? שהרי כשבא ישראל לשחוט כבר נעשה בה מעשה טרפה ביד גוי, שכיון ששחיטתו פסולה עשאה בכך טריפה. וכן בעולת העוף שצריך למלוק בה שני סימנים, נמי [גם כן], היכא דמליק [במקום שהוא מולק] בתחילה סימן אחד למטה מאמצע המזבח, וכדין חטאת העוף, ואחר כך מולק סימן אחד למעלה, כדין עולת העוף — פסולה העולה, גם למי שסבור שאינה לשחיטה (ולמליקה) אלא בסוף, שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף

למטה, ובכך נפסלה לעולה. לא נחלקו אלא כגון ששחט בקדשים סימן אחד בחוץ (מחוץ למקדש) וסימן אחד בפנים, ובוה יש משמעות למחלוקת: למאן דאמר [לדעת מי שאומר] ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף — הרי הוא מיחייב [מתחייב] על תחילת השחיטה משום שחיטת קדשים בחוץ, ואילו למאן דאמר [לדעת מי שאומר] אינה לשחיטה אלא בסוף — לא מיחייב [אינו מתחייב], משום שסוף השחיטה שהוא הקובע נעשה בפנים. אמר ליה [לן] רבה בר שימי: **מר** [החכם] לא אמר הכי [כך]. ומנו [ומי הוא] חכם זה? **רב יוסף**, שהוא אומר: **היכא** [במקום] ששחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים — נמי [גם כן] פסול כלומר, חייב משום שחיטת חוץ, ולדעת הכל, שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ, שהכשרה של חטאת העוף בסימן אחד.

עיונים

אם כן הוא ליה עבודה באחר התקשו הראשונים: והרי גם אם כל עבודות אותו יום אינן כשרות אלא ככהן הגדול, הרי שחיטה כשרה אפילו בזר, ואף לדעת הפוסל (ראה יומא מבב, דרי זה דווקא פירו של הכהן הגדול, המיוחד לעבודת יום הכיפורים, ולא בתמיד, שעליו מדובר כאן! וכמה הסברים ניתנו מדוע היה מקום לומר כן: יש שאמרו שמה שנאמר בפר כהן גדול נוגע לכל הקרבנות של יום הכיפורים (רשב"א בשם תוס'). ויש שאמרו שגם אם אין כאן איסור מן התורה, איסור מדרבנן יש כאן (תוס'). ויש שאמרו שהואיל ומירוק זה נעשה לצורך קבלת הדם על ידי הכהן הגדול יש להתייחס אליו כאל חלק מקבלת הדם, שהיא פסולה בזר (תוס' יומא לבב). ועוד הציעו שכיון ששחיטה בחולין כשרה לגמרי ברוב שנים, נמצא שמירוק זה אינו בכלל מה שאמרו ששחיטה כשרה בזר (ראה שם). אבל רמב"ן כתב כי אין הכוונה שעבודתו של האחר פסולה, אלא שלכתחילה אין מוסרים עבודה בו ביום אלא לכהן גדול, והוא מה שמוקשה הגמרא: כיצד מניחים לכתחילה לאחר לעסוק בעבודת יום הכיפורים (וראה גם גבורת ארי יומא שם).

יכול יהא פסול מדרבנן שהרי כל עיקרה של השחיטה בקדשים לשם דם הוא, ומה ששנינו בתחילת המשנה שרובו של אחד כמודו — בחולין נאמר (רש"י יומא לבב), **למה לי למרק** בתוס' תמחו על שאלה זו, שהרי מלשון המשנה בראש הפרק (כו,א) מוכח שאף בחולין יש לשחוט לכתחילה שני סימנים בשלימות! ותירצו (במסכת יומא לג,א) כי דברים אלו אמורים בשוחט אחד, אבל כשהכהן הגדול שוחט ואחר גומר נראה הדבר כשהייה, וכמו שהזבח נשחט בשנים, שהוא אסור לכתחילה בקדשים, ואם כן היה מקום לאסור (וראה בתוס' כאן).

מצוה למרק יש שפירשו שמצוה למרק על ידי אחר, משום "ברוב עם הדרת מלך", שרבים עושים את עבודת הקרבן, כפי שמצאנו במקומות אחרים (ראה זבחים יד,ב). אבל רש"י דחה הסבר זה, שאם כן מדוע אין אחרים שותפים בעבודות אחרות שהכהן הגדול עושה באותו יום. ורש"י עצמו פירש כי המצוה שיש בכך היא המצוה על הכהן הגדול לקבל את כל הדם כדי לזרוקו על המזבח.

אינה לשחיטה אלא בסוף דיון זה, האם שחיטה נחשבת רק בסופה, או כבר מתחילתה, מצוי בכמה מקומות בתלמוד, ויש לו השלכה לכמה עניינים, וכגון לענין חיוב על טביחה ומכירה (ראה ב"ק עב,א) וכן לענין מחשבת פסול בקרבן, האם המחשבה פוסלת רק בסוף השחיטה, או כבר בתחילתה (ראה זבחים ל,א). וכתב הרא"ש כי בכל מקרה שהשחיטה נגמרה בלא שינוי, יש עליה שם שחיטה למפרע מתחילה ועד סוף לדעת הכל. ומה שנחלקו בסוגיה זו הוא דווקא במקרים בהם חל שינוי באמצע השחיטה, כגון מלק סימן למעלה וסימן למטה, או שאירע פסול בשחיטה, או ששחטו שני אנשים בזה אחר זה וכו' האם גם תחילת השחיטה קרויה שחיטה כשלעצמה (תהורא"ש להלן לו,א).

שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף למטה שכיון שעשה בה מעשה המכשיר את החטאת, ועשאו למטה במקום עשיית החטאת — נפסלה לעולה, גם אם היינו אומרים שהשחיטה (ולעניינו המליקה) אינה אלא בסוף, כשמולק את הסימן השני. שהרי אם לא היה ממשוך ומולק את הסימן השני למעלה כעולה, היה לקרבן זה דין חטאת העוף, לענין שאין בו מעילה (רמב"ן, על פי זבחים טו,א). והעיר הרשב"א כי לא שייך לומר כאן "שהרי עשה מעשה טרפה למטה", שהרי המליקה נעשית למטה כראוי לקרבן מן העוף, ואין זה סתם מעשה של חיתוך.

פרק שני

חולין

בט ע"ב

מצוה למרק — משום דס. ואני שמעתי ציומא: משום "ברוב עם הדרת מלך". ואין לזי כך, דאס כן כל עבודות נמי, והרי הכתוב הקפיד צכהן גדול וגירש את רוב עם. אינה לשחיטה — אין השחיטה קרויה שחיטה אלא צנופה. ולקמיה מפרש למאי הלכתא. ישנה לשחיטה — הכל קרוי שחיטה. פסולה — ואפילו למאן דלמנר אינה לשחיטה אלא לבסוף ולא מיקרי

אם כן הויא ליה עבודה באַחר, וְתַנְיָא: ***כָּל עֲבוֹדַת יוֹם הַכְּפוּרִים אֵינָן כְּשֵׁרוֹת אֶלָּא בּוֹ!** — **הָכִי קָאָמַר: יְכוּל יְהֵא פְּסוּל מְדַרְבְּנָן? דְּסֻלְקָא דְּעֵתָךְ אָמִינָא אֵיכָא פְּסוּל מְדַרְבְּנָן** — **לְכָךְ שְׁנִינוּ: רֹב אֶחָד בְּעוֹף וְרֹב שָׁנִים בְּבִהֶמָה**. — **וּמֵאַחַר דְּאֶפִּילוּ פְּסוּלָא דְרַבְּנָן לֵיכָא, לְמָה לִי לְמַרְק? — מְצוּה לְמַרְק**.

א אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיֵשׁ מִשׁוּם לְוֵי סְבָא: ***אֵינְיָה לְשַׁחֲטָה אֶלְא בְּסוּף, וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: יִשְׁנָה לְשַׁחֲטָה מִתְחִלָּה וְעַד סוּף**. אָמַר רַבָּא: **הַכֹּל מוּדָים, הֵיכָא דְשָׁחַט סִימָן אֶחָד גּוֹי וְסִימָן אֶחָד יִשְׂרָאֵל** — **שְׁהִיא פְּסוּלָה, שְׁהָרִי נַעֲשֶׂה בָּהּ מַעֲשֶׂה טְרֵפָה בְּיַד גּוֹי; בְּעוֹלַת הָעוֹף נְמִי, הֵיכָא דְמָלִיק סִימָן אֶחָד לְמִטָּה וְסִימָן אֶחָד לְמַעְלָה** — **פְּסוּלָה, שְׁהָרִי עֲשֶׂה בָּהּ מַעֲשֶׂה חֲטָאת הָעוֹף לְמִטָּה; לֹא נִחְלְקוּ אֶלְא כְּגוֹן שְׁשָׁחַט סִימָן אֶחָד בַּחוּץ וְסִימָן אֶחָד בְּפָנִים, לְמֵאן דְּאָמַר יִשְׁנָה לְשַׁחֲטָה מִתְחִלָּה וְעַד סוּף** — **מִיחֵיב, לְמֵאן דְּאָמַר אֵינְיָה לְשַׁחֲטָה אֶלְא בְּסוּף** — **לֹא מִיחֵיב**. אָמַר לִיה רַבָּה בַר שִׁמְי: **מַר לֹא אָמַר הָכִי, וּמַנּוּ? רַב יוֹסֵף: הֵיכָא דְשָׁחַט סִימָן אֶחָד בַּחוּץ וְסִימָן אֶחָד בְּפָנִים** — **נְמִי פְּסוּל, שְׁהָרִי עֲשֶׂה בָּהּ מַעֲשֶׂה חֲטָאת הָעוֹף בַּחוּץ;**

תוספות

אם כן הווי ליה עבודה באחר — הוה מצי נמי למיפרך: אם כן הוויא ליה שחיטה בשנים, כיון דאם לא מירק פסול, ואין שנים שוחטין בזבח אחד אפילו בזה אחר זה, כדמוכח לקמן בשמעתין. ואם תאמר: ומאי קשיא ליה מעבודה באחר? הא בפרק "טרף בקלפיי" (יומא מב,א) איכא מאן דסבר אפילו שחיטת פר כהן גדול בזר. ואפילו מאן דפסיל — היינו דוקא פרו, דקאתי לחובת יום הכפורים

וקאי עליה אהרן וחוקה. אבל תמיד, דלא שייך לחובת יום הכפורים ולא קאי עליה אהרן וחוקה — לא! ויש לומר: דמכל מקום פסול מדרבנן.

למה לי למרק — ואף על גב דבחולין נמי בעינן כל השנים לכתחלה, מכל מקום כיון שיש דוחק בדבר — לא היה לנו לעשות על ידי אחר.

אמר ריש לקיש משמיה דלוי סבא אינה לשחיטה אלא בסוף — אף על גב דרבא סבירא ליה הכי בפרק שני דזבחים (ל,א), אפילו הכי לא חשיב ליה בהדי תלת דהלכה כריש לקיש לגבי רבי יוחנן בריש פרק "החולין" (יבמות לו,א), משום דהך משמיה דלוי אמרה ריש לקיש.

כגון ששחט סימן אחד בחוץ — פירש בקונטרס: בעוף קדשים. וקשה לפירושו: דמאי טעמא דמאן דפטר? כיון דבמליקה בחוץ לא מחייב אלא בשחיטה,

כגון ששחט סימן אחד בחוץ שהשוהט בהמה או עוף קדשים מחוץ לעזרה עובר על איסור שחוטין חוץ שיש בו עונש כרת (ראה ויקרא פרק יז), ופרטיו נידונים בשני הפרקים האחרונים של מסכת זבחים.

ורש"י פירש גם מקרה זה בעולת העוף. שלמרות שאין אדם חייב על עבודת חוץ אם לא עשה שיעור של עבודה כשרה, ועולת העוף אינה כשרה אלא במליקת שני סימנים, מכל מקום חייבים על כך (אם ישנה לשחיטה מתחילה) מפני שמצאנו הכשר קרבן מן העוף בסימן אחד — בחטאת העוף. ומה שנזכרה כאן שחיטת סימן אחד, ולא מליקה, הרי זה מפני שאין חייבים על מליקה בחוץ. אלא דווקא על שחיטה, שהיא המכשירה עוף בחוץ (ראה זבחים קז,א). ובתוס' התקשו בפירושו של רש"י, שאם כן מה טעמו של הפוסר במקרה זה? והרי אף אם אין לשחיטה אלא בסוף, מכל מקום עשה מעשה של שחיטת עוף בחוץ! ופירשו כי מדובר כאן בשחיטת סימן אחד של בהמה בחוץ, ולכן מי שסבור ששחיטה אינה אלא בסוף פוסר, שהרי לא עשה מעשה שלם של שחיטה בחוץ. ואילו רב יוסף סבור שהואיל ומצאנו שחיטת חוץ שחייבים עליה בסימן אחד, בחטאת העוף — חייבים עליה גם בשחיטת בהמה.

לא נחלקו אלא כגון ששחט מיעוט סימנין בחוץ וגמרו בפנים וחיידושו של רב יוסף הוא, שמי שסבור שישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף, אינו אומר כן רק במקרה שנעשה מעשה של שחיטה שלא הושלם לחלוטין, כפי שהסביר רבא (לגרסת הרשב"א "רבה", בן מחלוקתו). אלא לדעתו, כל חלק מן השחיטה נחשב מעשה שחיטה, בלא קשר לשאלה האם השחיטה נגמרה או לא. והוסף הרשב"א, כי לשיטת רב יוסף, הוא הדין למולק מקצת סימן בעולת העוף למטה וגמרה למעלה, שהוא פסול. ויש שכתבו כי דווקא במיעוט ושט מדובר, מפני שהוא עושה אותו טריפה, אבל במיעוט קנה, שאינו עושה אותו טריפה, אין בכך התחלה של שחיטה לומר שהוא בכלל "ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף" (מנחת חינוך מצוה שצו ורש"ש, וכפי הנראה מן הרמב"ם. וראה די אברהם).

אורה ההלכה

כל עבודת יום הכפורים אינן כשרות אלא בו כל עבודת יום הכיפורים אינה אלא בכהן גדול בלבד, ובכלל זה עבודות של כל יום, כגון הקטרת הקטורת של כל יום והטבת הנרות. ויש מי שאומר שאין חובה בכהן גדול אלא בעבודת היום ממש, אבל תמידים ועבודות של כל יום, כשרים ככהן הדיוט, אלא שמצוה לכתחילה בכהן גדול (ריטב"א בשם רמב"ן) (וראה עוד בכס"י).
כברייטא. (רמב"ם ספר עבודה הלכות עבודת יום הכפורים פ"א ה"ב).
היכא דשחט סימן אחד גוי וסימן אחד ישראל התחיל גוי (או מי שפסול לשחיטה) לשחוט, וגמר הכשר, או שהתחיל הכשר וגמר הפסול — השחיטה פסולה, כדברי רבא, ולדעת הכל. וזהו דווקא כשהתחיל הפסול בדבר שעושה אותה נבילה. כגון בושש או ברוב הקנה. אבל אם התחיל הפסול בחצי קנה וגמר הכשר — כשרה. (רמב"ם ספר קדושה הלכות שחיטה פ"ד ה"ג. שו"ע יו"ד ב, י).

בעולת העוף עולת העוף נעשית למעלה מחוט הסיקרא שבאמצע המזבח. עשאה למטה, אפילו מולק סימן אחד למטה וסימן אחד למעלה — פסולה, בין שמלקו כמליקת עולה בין שעשאה כמעשה חטאת, בין שעשאה לשם חטאת בין שעשאה לשם עולה. (רמב"ם ספר עבודה הלכות פסולי המוקדשין פ"ז ה"ז).

כל העסוקין בפרה – אדומה. מתחלה ועד סופה – נאחזת עזרומיה, צין נאחזת וצין נחמלה וצין נסוף. מטמאין את הבגדים – כדכתיב (נמדנר יט): "עץ ארו וחוץ ושי תולעת והשליך אל תוך שריפת הפרה", וסמך ליה: "וכנס נגדיו הכהן" וגו', וכתיב נשפחה: "והשורף אותה" וגו'. ותניא נסיפרי: אם המשליך את האוזן מטמא בגדים, השורף לא כל שכן? מה תלמוד לומר "והשורף" – נא הכחוש ולימד על כל העסוקים בפרה מתחלה ועד סוף שיהו טעונים תכנסת בגדים. ופוסלין אותה במלאכה – אם נמסוק עמה נמלאכה אחרת, כגון שחט וחתך עמה דלעת. דתניא (ספרי פרשת חקת): "ושחט אותה" – נא הכחוש ולימד על הפרה שמהא מלאכה פוסלת בשחיטה, "והשורף את הפרה" – נא הכחוש ולימד שמהא מלאכה פוסלת נשפחה. בשחיטה – כגון שנמנלה. אינה מטמאה בגדים – שאין כאן עבודה. ואם אסף אפרה או שרפה ולא נגע בה, או אפילו נגע בה נפשטי כלי עץ, שלא טמאתו משום נבלה – אינו טמא משום מתעסק בפרה, שאין כאן פרה אדומה. בהזאתה – נהזאת דמה, שהיה מזה הימנה שזע פעמים כנגד פתח של היכל, כדכתיב (נמדנר יט): "והזה אל נכח פני" וגו'. קודם פסולה מטמאה בגדים – דמתעסק בפרה הוא, וכבר נעשית שחיטה נהכשר. דלאו שחיטה היא כלל – שהרי סופה הוכיח. אצל היכל דנגמרה שחיטה ממש, אימא לן דכולה קרויה שחיטה מתחלה ועד סוף. לפלוג גמי – האי תנא נהכשרא דפרה, אפילו בפרה שלא נפסלה יש לחלק צין בגדים לבגדים.

תוספות

והרי עשה הכשר שחיטה בחוף! ורב יוסף נמי, למה ליה למינקט: שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף? הוה ליה למימר: משום דנקט רב יוסף דאחד בחוף ואחד בפנים נמי פסולה, משמע: הא שניהם בפנים – כשרה. ואי בעוף – הא אין הכשרו אלא במליקה, ו"חייב" הוה ליה למינקט, ולא "פסולה"! ונראה לפרש דאיירי בבהמה, ו"פסולה" דנקט רב יוסף לאו דוקא, דחייב נמי לכולי עלמא. דאי חיובא ליכא – אם כן לוקי פלוגתייהו בסימן אחד בחוף וסימן אחד בפנים, ופליגי בחיובא, ואמאי מוקי לה במיעוט סימנין בחוף וגמרו בפנים? ואם תאמר: ובסוף פרקין (מ,ב) גבי הא דתניא: השוחט חטאת בשבת בחוף לעבודה זרה חייב שלש חטאות. ומוקי לה בחטאת העוף, שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא, דאתו כולהו בהדי הדדי. ולהכי נקט חטאת ולא נקט זבח, שבשאר זבח מכי שחט סימן אחד לעבודה זרה אסרה, ותו לא מחייב משום שחטי חוף. והשתא, אכתי כיון דבבהמה נמי מחייב בסימן אחד משום שחטי חוף – לשמעין זבח, ובחצי קנה פגום. ואף על גב דסימן אחד לא מחייב משום שבת, שלא תקן כלום, מה בכך? מכל מקום כשיגמור סימן שני מיהא ליחייב משום שבת! ויש לומר, דהא דמחייב בסימן אחד הכא – היינו משום דגמר השני בפנים. אבל התם דאיירי בשוחט לעבודה זרה, מכיון דנאסרה בסימן ראשון – לא חשיב סימן שני אלא כמחתיך בעפר. והוי כמו נתקלקלה בשחיטה, דאמר בסמוך דאגלאי מילתא למפרע דלאו שחיטה היא כלל גבי פרה. לכך נקט עוף דהכשרו בסימן אחד, וכן פירש לקמן בקונטרס.

עיונים

כל העסוקין בפרה וכו' מטמאין בגדים ופוסלין אותה במלאכה אחרת. הדין שכל העוסקים בפרה מטמאים בגדים נלמד מן הכתובים, שבחלק מן העבודות (שריפת הפרה, איסוף האפר) נאמר שהעושה אותם צריך לבכס בגדיו (במדבר יט, ז-י), ומשם למדו חכמים לכל העוסקים בפרה. וכן דייקו מן הכתובים לענין פסול הפרה כשעושה מלאכה אחרת בזמן העיסוק בה (ראה רש"י בשם הספרי).

אירע בה פסול בשחיטה לדעת רש"י מדובר בשחיטה עצמה שנתקלקלה (כלשון רבא להלן), שהפרה נעשתה נבילה (ולכן הוצרך להסביר שמה שאינה מטמאה לאחר מכן הוא דווקא באופן שלא נגע בה או נשא אותה, שהרי אז היא מטמאה משום נבילה). אבל רבינו תם וראשונים אחרים פירשו כי הפסול עליו מדובר כאן הוא פסול שעל ידי מלאכה אחרת, כפי העולה מהקשר הדברים במשנה, וגם דבר זה קרוי קלקול של השחיטה (וראה חת"ס).

נתקלקלה שחיטה קאמרת וכו' דלאו שחיטה היא כלל שהרי גם מי שאומר שיש לשחיטה מתחילה ועד סוף – אין זה אלא כשהשחיטה נגמרה בסופו של דבר, אבל כאן התברר שלא היתה כלל שחיטה, שהרי נעשתה נבילה. ולפי פירוש רבינו תם ושאר ראשונים, שהקלקול הוא מה שנפסלה על ידי עבודה אחרת, הסבירו שאם היתה מתקלקלת בהזאה לא היה בכך כדי לפסול למפרע את העבודות שנעשו קודם לכן בכשרות. אבל אם נתקלקלה בשחיטה נמצא שלא נעשתה בה אפילו עבודה אחת בכשרות, ולכן היא נפסלת.

תרי גברי בחד זיבחה קאמרת וכו' אף שכתוב זה נאמר בזבחים, שהם קדשי מובה, ופרה אדומה אינה קרבן, מכל מקום הושוה דיניה של שחיטת פרה לשחיטת קדשים, שכן היא קרויה חטאת. ותמורה בתוספות: והרי מבואר לעיל (בסוף העמוד הקודם) בענין השוחט שני ראשים כאחד שאין זה אלא איסור לכתחילה. והוא הדין לשנים ששוחטים זבח אחד, ובדיעבד אם שחטו

לא נחלקו אלא כגון ששחט מיעוט שני הסימנין בחוף וגמרו בפנים, למאן דאמר [לדעת מי שאומר] ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף – מיחייב [מתחייב] משום שחיטת חוף, שהרי כל שלב של השחיטה קרוי שחיטה להתחייב עליו, אבל למאן דאמר [לדעת מי שאומר] אינה לשחיטה אלא בסוף – לא מיחייב [אינו מתחייב]. שהרי הסוף היה במקום הראוי.

מתיב [מקשה על כך] רבי זירא ממה ששינונו: כל העסוקין במלאכת הפרה אדומה מתחלה ועד סוף – מטמאין בגדים שהם נוגעים בהם באותה שעה, ופוסלין אותה את הפרה במלאכה אחרת שהם עושים בשעה שהם עוסקים בה. ומפרטים: אם אירע בה פסול בשחיטה – בין קודם פסולה (קודם שנפסלה) בין לאחר פסולה אינה מטמאה בגדים של העוסקים בה, שכל עוד לא נשחטה אינה קרויה פרה אדומה לטמא את העוסקים בה. אבל אם אירע פסול בהזאתה, כשהיה מדמה כנגד פתחו של ההיכל, הרי קודם פסולה (קודם שנפסלה) – מטמאה בגדים של אלו שעסקו בה באותה שעה, לאחר פסולה – שוב אינה מטמאה בגדים, שרק פרה כשרה מטמאה את העוסקים בה. ומעתה, אי אמרת [אם אומר אתה] שישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, וכל שלב שבה קרוי שחיטה – לפלוג נמי [שיחלק גם כן] בשחיטה כמו בהזאה: אירע בה פסול בשחיטה – קודם פסולה מטמאה בגדים, שהרי נעשתה בה שחיטה, לאחר פסולה – אינה מטמאה בגדים! אמר רבא: נתקלקלה שחיטה קאמרת [אומר אתה]? שאני התם [שונה שם], דאגלאי מלתא [שהתגלה הדבר] למפרע דלאו [שלא] שחיטה היא כלל, ולכן אינה מטמאה. אמר רבא: אי קשיא [אם קשה] לי ממשנה זו בענייננו – הא קשיא [דבר זה קשה] לי: למאן דאמר [לדעת מי שאומר] שאינה לשחיטה אלא בסוף, לפלוג [שיחלק] אפילו בהכשרה של הפרה כלומר, כשלא נפל בה פסול, כגון ששחטה בתרי גברי [בשני אנשים], זה התחיל וזה סיים, דגברא קמא [שאת האיש הראשון] לא מטמאה הפרה, שהרי לפי שיטה זו לא נעשתה בה עדיין שחיטה, וגברא בתרא [ואת האיש האחרון] מטמאה! אמר רב יוסף: תרי גברי בחד זיבחה קאמרת [שני אנשים בזבח אחד אתה אומר] בר מיניה דההוא [חוף מענין זה], שאין להביא ממנו ראייה, מפני שאין עושים כן בקדשים, ולא בפרה אדומה שדינה לענין זה כקדשים, דתנינא [ששינונו] על הכתוב "לרצונכם תזבחוהו" (ויקרא יט, ה): "תזבחו" שנאמר בציווי זה – כוונתו שלא יהו שנים שוחטין זבח אחד, "תזבחוהו" – שלא יהא אחד שוחט שני זבחים, אלא זבח אחד בלבד. ואמר רב כהנא: טעם הדבר שדורשים את הכתוב כמצוה על היחיד – מפני ש"תזבחוהו" בלשון יחיד כתיב [כתוב]. למרות שהוא נקרא "תזבחוהו". אמר ליה [ר] אביי: לאו אתמר עלה [וכי לא נאמר עליה] על ברייתא זו, אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: זו הברייתא היא דברי רבי אלעזר ברבי שמעון

גרסות

ופוסלין אותה במלאכה אחרת בכתי"מ ועוד כבמשנה בפרה: **ופוסלין אותה במלאכה.**
אירע בה פסול בכתי"מ ועוד ובמקורות: **כיצד אירע בה פסול.**
בשחיטה בין קודם פסולה בין לאחר פסולה משפט זה לא נמצא במשנה פרה וכן יש בכתי"מ, וראה גם ברשב"א.
אירע בה פסול בשחיטה... נתקלקלה שחיטה בכתי"מ ובדפוס: **אירע פסול בשחיטה... נתקלקלה שחיטה.**
אמר רבא אי קשיא בכתי"מ ובמקורות: **אמר רבה אי קשיא.**
ליפלו בהכשרה דפרה בכתי"מ ועוד: **ליפלו נמי בהכשרה דפרה** וראה רש"י.

אירע פסול בשחיטה

פירש הקונטרס: כגון נתנבלה. ורבינו תם מפרש: פסול של מלאכה אחרת, דומיא דהזאה. דאי אמרת בשחיטה נמי יש חילוק במלאכה בין קודם פסולה בין לאחר פסולה, אם כן לפלוג בשחיטה עצמה, ואמאי נקט הזאה? ואף על גב דאיירי בפסול מלאכה, מכל מקום קאמר שפיר בסמוך: שאני נתקלקלה בשחיטה דאגלאי מילתא למפרע דלאו שחיטה היא כלל. דכיון דנתקלקלה – אם כן לא נעשה עדיין כלום לשם פרה בכשרות. אבל אירע פסול בהזאתה – אין לחוש, דכבר נעשית השחיטה בכשרות.

תרי גברי בחד זיבחה קאמרת – תימה: הא על כרחך שלא יהיו שנים שוחטין זבח אחד – היינו לכתחלה, אבל בדיעבד כשר. כמו אחד שוחט שני זבחים, דמוקי לעיל מתינתין דשוחט שני ראשים כאחד שחיטתו כשרה בקדשים. ואם כן אכתי לפלוג בהכשר דפרה! ויש לומר: דכיון דלכתחלה אסור – מילתא דלא שכיחא היא. אף על גב דפריך: לפלוג בשני סודרים – הא שכיחא טפי.

שנים הרי זה כשר! והסבירו כי הואיל ודבר זה אסור לכתחילה – אינו מצוי, ולא היתה המשנה מתייחסת אליו, וממילא אין קושי במה שלא נזכר בה. ומכל מקום כמה מן המפרשים סבורים כי גם אם שחיטת זבח אחד בשני אנשים כשרה בדיעבד, אין כן הדין בשחיטת שני זבחים כאחד (תוס' יומא לב, ד"ה אם, מאירי). או שדינה של פרה אדומה חמור מזה של קדשים, שכל מה שנאמר בה הוא לעכב (ראה תפארת יעקב).

אורה ההלכה
כגון ששחט מיעוט סימנין בחוף וגמרו בפנים שחט מיעוט סימנים מחוף לעורה וגמרו בפנים, או ששחט מיעוט בדרום העורה וגמרו בצפון – פסולים, שישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף. כדעת רבי יוחנן, שהלכה כמותו במחלוקותיו עם ריש לקיש (וראה בתוס'), ובחסברו של רב יוסף. (רמב"ם ספר קדושה הלכות פסולי המוקדשין פ"א הי"ח).

כל העסוקין בפרה מתחלה ועד סוף כל העוסקים בפרה מתחלה ועד סוף מטמאים בגדים כל זמן עשייתם, וטעונים טבילה והערב שמש מדין תורה. אבל לאחר עשייתם אינם מטמאים בגדים למרות שעדיין לא טבלו. במשנה. (רמב"ם ספר טהרה הלכות פרה פ"ה ה"א-ה"ב). ופוסלין אותה במלאכה אחרת המלאכה פוסלת בפרה אדומה משעת שחיטה עד שתיעשה אפר. במשנה. (רמב"ם שם פ"ד הי"ז).

אירע בה פסול וכו' העוסקים בפרה מטמאים בגדים דווקא בזמן שנשרפת כמזוהת, אבל אם נפסלה – המתעסק בה טהור. אירע פסול בשחיטה – אינה מטמאה בגדים, אירע פסול בהזייתה, כל העוסק בה לפני שנפסלה – מטמא בגדים, לאחר שנפסלה – אינו מטמא בגדים. במשנה. (רמב"ם שם פ"ה ה"ב הי"ג).

